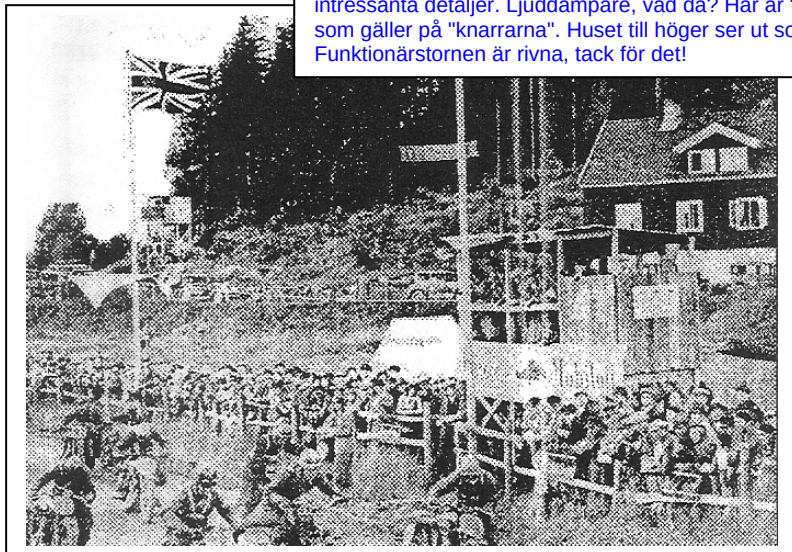


STOCKHOLMSLOPPET 1930, 1931, 1932

av Mats Nilsson

En pampig bild från starten vid Solberga. Den innehåller många intressanta detaljer. Ljuddämpare, vad då? Här är "raka rör", som gäller på "knarrarna". Huset till höger ser ut som idag. Funktionärstornen är rivna, tack för det!



Vår hembygd har fortfarande många grusvägar som trafikeras av motorfordon. På 1930-talet, som den här artikeln behandlar, var en stor del av vägnätet grusbelagt, och inte så många fordon virvlade upp damm från vägbanorna.

Den långa raksträckan som börjar vid Västerhaninge kyrka och som stryker förbi vid Österhaninge kyrka för att till slut stöta på Dalarövägen i det så kallade Dalarökorset tillkom på 1920-talet. Den gamla vägen finns kvar, som alla äldre vägar mer slingrande och följsam i naturen, och används än i dag under namnet Kalvsviksvägen.

Dessa vägar utgjorde en TT-bana för motorcyklar i början på 1930-talet. Vem hade kunnat tro något sådant? Artikelförfattaren hade aldrig ens hört en viskning om denna stortävling förrän våren 2003. En bild i en bok hade öppnat ögonen på den okunnige betraktaren. En TT-tävling i Västerhaninge? Här? På hemmaplan? Ja, så var det.

Svenska förare var vid denna tid i högsta Europaklass.

Husqvarnamotorcyklarna hade börjat göra sig gällande, allt gjordes för att intresse kring tävlingarna skulle stegas. Ytterligare en tävling hemma i Sverige välkomnades av förarna.

Kända namn som Gunnar Kalén, Erik Westerberg, Ivar Skeppstedt och Ragge Sunnqvist deltog i tävlingarna. Första årets segrare hette "Mas-Harry" Larsson, mer känd som mannen bakom de enormt populära TT-tävlingarna i Hedemora på 1950-talet.

I dag ordnas inte tävlingar på allmän väg som avlysts från trafik. Motorpublik hänvisas till särskilda, inhägnade banor. Låt oss titta på bilderna i den här berättelsen. Motorcyklarna var trimmade, förarna mixade sitt eget bränsle (en blandning av svensk motoralkohol, flygbensin och benzol). I de fall där ljuddämpare användes, dämpades motorljudet troligen i väldigt blygsam omfattning.

Förarna hade rätt att träningsköra flera dagar i förväg mellan klockan 08.00 och 11.00 på förmiddagen. "Mas-Harry", som hade hyrt in sig på Hässlingby (nära och bekvämt skulle det vara) berättar i en motortidning från epoken att "mitt fönster ligger alldeles vid banan och när jag vaknar vid femtiden på morgonen hoppar jag bara genom fönstret direkt på kärran och åker ett par varv i bara skjortan och sedan går jag in och lägger mig igen."

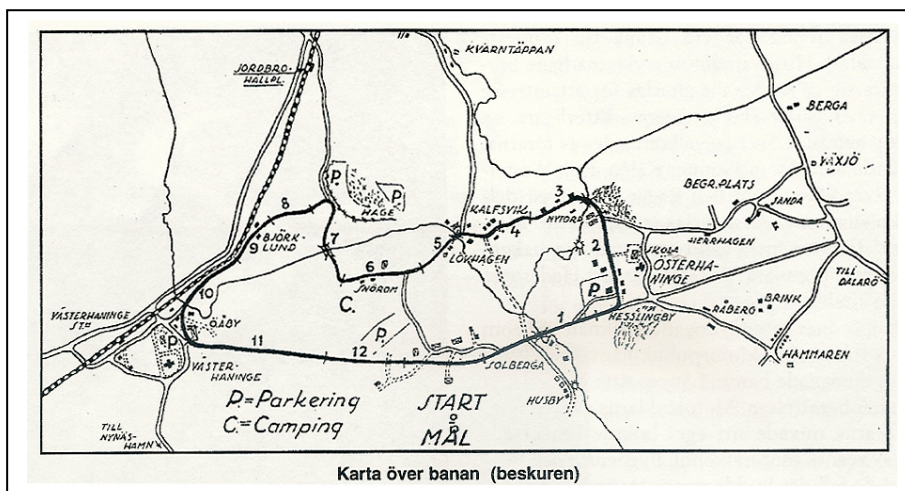
Saxat ur samma reportage följer: "...detta väckte harm hos en del av de närboende och stämningen kulminerade när på lördagens morgon - morgonen före loppet - en del förare satte igång träningsåkningen redan före kl. 5 och med kulsprutesmattret från sina racerknarrar väckte folk både i närheten och längre bort. Det blev anmälan till landsfiskalen vilken f.ö. själv blev väckt trots att han har sin bostad åtta kilometer från banan- och denne förklarade sig starkt betänkt på att förbjuda hela tävlingen, men ville låta nåd gå före rätt..."

Själva banan mätte 8,7 kilometer grusväg. Banan finns kvar, på vissa ställen är vägen avstängd med hjälp av stenbumlingar. Endast på ett enda ställe är vägen avskuren. Den relativt nya motorvägen skär tvärs över TT-banan vid Lövågen-Snörom

Starten gick från Solberga. Det gällde för förarna att springa igång sina cyklar, sedan var det full fart fram till Hässlingby. Skarp vänsterkurva. Här blev vägen sämre.

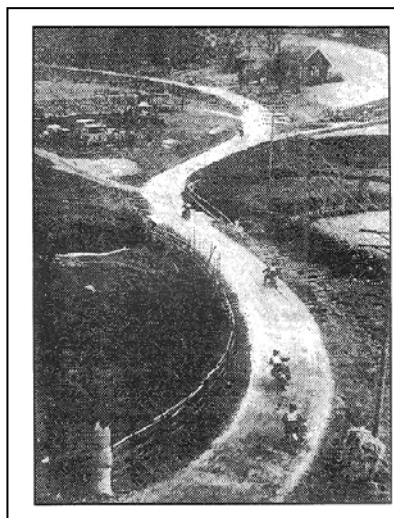
Fram till Kikartorpet, där förarna svängde till vänster ut på Kalvsviks-vägen, av förarna benämnd "Avigsidan", "Skogen" eller "Shellkannen". Backen upp förbi Snörom, i en hast framme vid Jordbro gravfält.

I högsta fart förbi knuten vid gården Björklund, fram till Prästgården och Prästgårdsladan (nu riven), där depåerna var belägna. Därefter ut på Österhaningerakan i cirka 170 km/tim. De bästa varvtiderna låg på 5.40 minuter. Medelhastigheten var 93 km/tim, en bedrift så god som någon. Att köra i den hastigheten, på smal grusväg, utan bakhjulsfjädring, kräver en god motorcyklist.

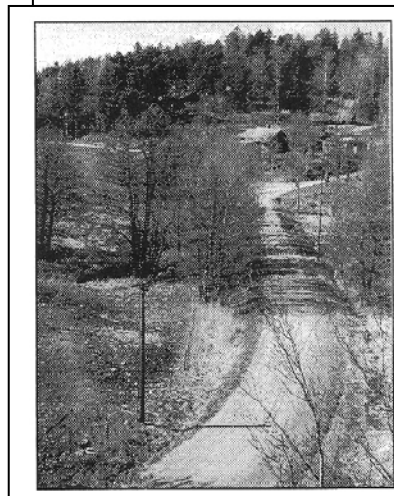


Loppet pågick i ungefär 1,5 timme, med dramatik i depån under påfyllning av bränsle och tändstiftsbyte. Att dricka var också nödvändigt, kallt thé verkar ha varit populärt i förarkretsar.

I Saxtorp utanför Landskrona hade samma år, 1930, ett TT-lopp premiär som sedan höll på under hela 30-talet. Publiksuccén var enorm, som lägst 55.000, som högst 120.000 åskådare. Tävlingen skötes av en motorklubb i Malmö. Precis som i fallet med Stockholmsloppet gällde det för arrangörerna att hitta en lämplig bana som låg och väntade utanför stadskärnan. Bra kommunikationer var också viktiga liksom bra arrangemang i stort. Tält för



Kikartorpet då och nu. "En bild i en bok hade öppnat ögonen på den okunnige betraktaren". Övre bilden från loppet. Vägen ringlar mot vänster till Kalvsvik. Naturen är knappt förändrad. Kikartorpet till höger. Många stolpar och ledningar är det med halmbalar i mångfald. Förarnas stil är varierande. Undre bilden är tagen 2003.



förfriskningar, fullgott högtalarsystem för publikens bästa, solsken var också smaskens.

Det här reportaget är mest ägnat åt att försöka ge en bild av ett ovanligt evenemang i hembygden. Flera funderingar infinner sig efterhand. Varför pågick tävlingarna endast tre år? Gick det hela inte ihop ekonomiskt för arrangörerna? Prissamlingen ser imponerande ut i programbladet, men var dessa priser allt som segrarna fick? Fick ingen pris i form av kontanter? Snövita amatörer var dessa fartfantomer inte, för motorsporten har aldrig haft begreppet amatörism. Varifrån kom intäkterna?

Vid en titt i programmet för Stockholmsloppet finner man flera intressanta uppgifter, vid en titt på foton från tävlingen finns ju åskådarmassor på utvalda ställen, men det står ingenting om inträdesbiljett. Kan man tänka sig att avgift löstes av åskådare vid besök i depån och vid start/målplatsen?

Vet någon som läser denna artikel något om detta? Sigurd Gustafsson, Västerningepojk, 80 år vorden, har berättat en del. Självt satt han uppe i en talkklyka vid Lillebo, nära Prästgårdsladan. Maskinerna passerade revy inför hans stora ögon. Tallen finns inte kvar, kan man tänka, och det är tur för "Sigge". Om han sutte uppkruken i dag i den klykan, vore han en man i mycket hög ställning.

Det var inte färdigt med funderingarna om loppet. T.f. landsfiskalen, han som blev väckt av motorsmattret, finns omnämnd i organisationskommittén, var han en Haningebo?

Kanske, han bodde ju åtta kilometer från tävlingsplatsen.

Funktionärernas namn, är de välkända för gamla Haningebor? Eller var de utsocknes medborgare, som bara skötte sina uppgifter vid tävlingen ?

Saxtorps Grand Prix, omnämnt i denna artikel, har fallit i glömska hos befolkningen i Saxtorp; fastän bansträckningen finns kvar skyltar kommunen inte med några minnestavlor om detta storevenemang. Förklaringen till denna glömska ligger kanske i att detta lopp inte var bygdens evenemang, det sköttes av Malmöfolk. Sköttes Stockholmsloppet av funktionärer utifrån? Finns här en parallell med Skåne? Var Stockholmsloppet endast ett litet fjuttlopp? Artiklarna i tidningen och bilderna från tävlingen tyder inte på det. Vem har mer att berätta?

Motorcykelvurmen svalnade mot slutet av 30-talet, biltävlingar kom mer i ropet, men andra världskrigets utbrott hejdade utvecklingen som hade påbörjats. 1946, efter kriget, satte motortävlandet igång igen, i liten skala. TT-banan i Saxtorp återuppstod inte utan ersattes av en motocrossbana. Speedway blev den stora flugan, bland annat i Handen, där Vendelsö MK:s Tigrarna körde matcher i högsta serien.

Speedwayintresset falnade. Något nytt kom förstås. Stock-car kallades det och höll på fram till 1961. 1971 blev motorbanan, som kallades Södra Motorstadion, omgjord till Torvalla Idrottsplats, och där är vi i dag.

Denna artikel är tidigare publicerad
i Gillets medlemsblad
**GLIMTAR FRÅN
HANINGEBYGDEN (1/2004)**



"Glad final i Stockholmsloppet 1931. Erik Westerberg mottar medblygt nedersiagen blick Österhaningebygdens lyckönskningar till segern. Det är fru Karin Vering på Solberga, dagen till ära klädd i Österhaninges gamla, men ändå tills helt nyligen glömda sockendräkt, som presenterar dagens hjälte ett fång vårbloster."



Segeparad efter målgång 1932. Segerherre är Ivar Skeppstedt. Herrn med de blanka knapparna, är det manne t.f. landsfiskal Jonson? En femma för hans tankar om motorcyklar.